

POSTANOWIENIE

Dnia 29 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa J. D. następcy prawnego H. D.
przeciwko M. D.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 29 maja 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 16 kwietnia 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację J. D. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 2 lutego 2017 r. oddalającego jego powództwo o zobowiązanie M. D. do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie przeniesienia własności oznaczonej nieruchomości wskutek odwołania darowizny tej nieruchomości z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powód wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1

k.p.c. Jego zdaniem, w sprawie występuje potrzeba rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych wyrażających się w pytaniach:

1. Czy zachowania uznane przez Sąd za naganne w postaci braku jakichkolwiek kontaktów obdarowanego z rodzicami, braku pomocy braciom w opiece nad rodzicami, mimo iż darczyńca nie zwracał się osobiście o pomoc do obdarowanego, a robili to opiekujący się darczyńcą bracia, którym obdarowany odmówił pomocy mieszczą się w zakresie pojęcia rażącej niewdzięczności?

2. Czy posiadanie przez obdarowanego własnej rodziny i pracy oraz okoliczność, iż darczyńcy mają fragmentaryczne wsparcie innych członków rodziny, którzy mają ograniczone możliwości sprawowania kompleksowej opieki nad nimi może prowadzić do usprawiedliwienia rażącego zaniedbywania obowiązków rodzinnych przez obdarowanego, a tym samym doprowadzić do niespełnienia przesłanki rażącej niewdzięczności?

3. Czy rażąco niewdzięczne zachowanie pozwanego, w późniejszym okresie tj. po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji w postaci uporczywego uchylania się pozwanego od obowiązków wynikających z łączących go z darczyńcą stosunków rodzinnych i brak jakichkolwiek kontaktów z rodzicami, w wyniku którego doszło do „nowego” odwołania darowizny ze wskazaniem jako powodu tego odwołania zachowania pozwanego w okresie od lutego 2017 roku do dnia złożenia nowego oświadczenia o odwołaniu darowizny świadczącego o rażącej niewdzięczności obdarowanego można uznać za nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy, a przy tym czy takie oświadczenie w realiach niniejszej sprawy może zostać uznane za bezskuteczne i niebędące przedmiotem rozważań Sądu Apelacyjnego?

4. Czy fakt, iż powód wstępuje do sprawy na etapie postępowania odwoławczego i jest reprezentowany przez tego samego pełnomocnika, co jego poprzednik prawny pozbawia go inicjatywy dowodowej i wysuwania nowych twierdzeń?

5. Jakie znaczenie dla ustalenia zakresu praw, z których powód może jako strona skorzystać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji ma osoba pełnomocnika? Czy fakt, iż powód był reprezentowany przez tego samego pełnomocnika co poprzedniczka prawna może prowadzić do ograniczenia jego praw o charakterze prawno-materialnym?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwany wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania oraz zasądzenie na jego rzecz od skarżącego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np.

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie czyni zadość wskazanym wymaganiom. Zgodnie z jednolitym stanowiskiem Sądu Najwyższego, wymaganie określone w art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. nie jest tożsame z określonym w art. 398⁴ § 2 k.p.c., co oznacza, że skarżący powinien odrębnie przytoczyć podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie i odrębnie uzasadnić wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, nawet jeżeli argumentacja prawna może się w pewnym zakresie pokrywać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001, nr 10, poz. 156, z dnia 5 czerwca 2001 r. IV CZ 45/01, OSNC 2001, nr 10, poz. 157, z dnia 10 stycznia 2003 r. VCZ 189/02, nie publ., z dnia 13 lipca 2007 r. III CSK 180/07, nie publ., z dnia 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16, niepubl., z dnia 11 kwietnia 2018 r., V CSK 547/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 567/17, nie publ.).

W oderwaniu od podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia, uzasadnienie wniosku o przyjęcie do rozpoznania wniesionej przez powoda skargi kasacyjnej jest oczywiście niewystarczające, poprzestaje bowiem w istocie na ogólnych pytaniach, nie przedstawia przepisów prawa, na tle których miało się ujawnić się dostrzeżone przez skarżącego zagadnienie prawne i nie zawiera pogłębionej argumentacji jurydycznej, wskazującej racje przemawiające za wchodzącymi w rachubę rozwiązaniami.

W szczególności, przedstawiając trzecie zagadnienie, skarżący w ogóle nie rozważył znaczenia art. 383 k.p.c. i dotyczącego tego przepisu orzecznictwa dla dopuszczalności zmiany podstawy faktycznej żądania pozwu, tj. powołania się na kolejne odwołanie darowizny z dnia 31 lipca 2017 r. ze względu na okoliczności zaistniałe po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2018 r., IV CSK 27/18, nie publ.).

Ponadto, formułując pierwsze dwa zagadnienia, skarżący przeoczył, że istotne zagadnienie prawne należy sformułować w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ., z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ. oraz z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.). W aspekcie abstrakcyjnym przesłanka rażącej niewdzięczności obdarowanego była już wielokrotnie wyjaśniana w orzecznictwie. Przedstawione zaś przez skarżącego zagadnienia prawne nie stanowią istotnych i nierozwiązanych dotychczas zagadnień prawnych, lecz w istocie zmierzają do oceny zastosowania wypracowanych w orzecznictwie reguł w okolicznościach niniejszej sprawy.

Z kolei dwa ostatnie zagadnienia są irrelewantne, gdyż odrywają się od istoty argumentacji Sądu Apelacyjnego, który decydując o oddaleniu wniosków dowodowych, kierował się przede wszystkim założeniem, że przedmiotem jego badania mogą być tylko zachowania pozwanego w stosunku do rodziców w okresie roku poprzedzającego złożenie pierwszego oświadczenia o odwołaniu darowizny z dnia 20 listopada 2015 r., a ponadto tezę – do której skarżący się nie odnosi – iż następca prawny zmarłego wstępuje w prawa strony, które przysługiwałyby jej stosownie do stanu sprawy. W tym właśnie kontekście Sąd odwoławczy podkreślił, że skarżący wnosil o ponowne dopuszczenie dowodu z zeznań świadków, które były już uprzednio prawidłowo przeprowadzone na te same okoliczności na wniosek jego poprzedniczki prawnej, reprezentowanej przez tego samego pełnomocnika.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 w związku z art. 108 § 1, art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. Wysokość kosztów zastępstwa prawnego ustalono zgodnie z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 ze zm.).

aj